

تعیین رابطه التزام عملی به اعتقادات مذهبی، ادراک شیوه والدین با سازگاری (عاطفی، آموزشی، اجتماعی) نوجوانی

آزاده بهرامی^۱

پروین احتشام زاده^{۲*}

چکیده

پژوهش حاضر به منظور تعیین میزان رابطه التزام عملی به اعتقادات مذهبی، ادراک شیوه والدینی با سازگاری در نوجوانان (سال تحصیلی ۹۴-۹۵) انجام شد. تعداد گروه نمونه شامل ۳۸۰ نفر از دانش آموزان دختر دوره اول دبیرستان شهر اهواز بود که برای انتخاب آن‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شد. ابزار پژوهش پرسشنامه التزام عملی به اعتقادات مذهبی (نویدی، ۱۳۷۶)، پرسشنامه ادراک شیوه والدینی (آر. جی رابینز، ۱۹۹۴)، پرسشنامه سازگاری نوجوانی (عاطفی، آموزشی، اجتماعی) (سنتها و سینگ، ۱۹۹۳) بود. نتایج تحلیل داده‌ها با روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه حاکی از آن بود که بین التزام عملی به اسلام با میزان سازگاری نوجوانان رابطه معنی‌دار آماری وجود داشت. همچنین مشاهده شد که بین ادراک فرزندان از شیوه والدینی پدر و مادر با سازگاری آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتیجه رگرسیون نشان داد که رابطه همبستگی چندگانه معنی‌داری بین التزام عملی به مذهب و ادراک شیوه والدینی با سازگاری نوجوانی وجود دارد. همچنین نتایج به دست آمده نشان می‌دهند که در درجه اول رابطه همبستگی چندگانه معنی‌دار بین التزام عملی به مذهب با سازگاری نوجوانان وجود دارد و در درجه دوم بین ادراک شیوه والدینی با سازگاری نوجوانان رابطه همبستگی چندگانه وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: التزام عملی به اعتقادات مذهبی، ادراک شیوه والدینی، سازگاری در نوجوانان، دانش آموزان دختر.

۱. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی اهواز، ایران.

۲. استادیار گروه روانشناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی اهواز، ایران (نویسنده مسؤل: p_ehtesham@yahoo.com).

مقدمه

خانواده به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی، اساس تشکیل جامعه و حفظ عواطف انسانی است و هرگونه نارسایی در عملکرد خانواده تأثیرات نامطلوبی در بهنجار نمودن فرزندان ایجاد می‌کند (ساروخانی، ۱۳۷۰). بیشترین افراد ناسازگار و مساله دار وابسته به خانواده‌های آسیب دیده هستند و فرزندان که مربوط به خانواده‌ای پر کشمکش می‌باشند به سبب عدم برخورداری از آرامش روانی و عدم تمرکز و آشفتگی بیشتر در معرض رفتارهای ناسازگارانه قرار دارند. سازگاری از رفتار مفید و موثر آدمی در تطبیق با محیط فیزیکی و روانی، به گونه‌ای است که تنها با تغییرات محیطی هم‌رنگی نکرده و به پیروی ناهشیار از آن کفایت نکند و خود نیز بتواند بر محیط تأثیر گذاشته و آن را به گونه‌ای مناسب تغییر دهد (بارلو^۱، ۱۹۹۲ به نقل از زارع مقدم، ۱۳۸۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که خانواده، مؤثرترین عامل محیطی در رشد و تحول شناختی کودک است و بسیار از مشکلات کودکان از خانواده‌های آنها ناشی می‌شود (کامبرینگ-گراهام^۲ ۱۹۸۹).

به طوری که خانواده به عنوان یکی از محیط‌های مؤثر در سلامت جسمی و روانی فرد در نظر گرفته می‌شود (وود^۳، ۱۹۹۵). وجود ادراکی مبنی بر فقدان محبت، تعارض و خصومت پیوست (شی بر^۴ و همکاران، ۱۹۹۷؛ کار، ۱۹۹۹؛ کاشانی و همکاران ۱۹۹۹؛ گورمن اسمیت^۵ و همکاران، ۲۰۰۰؛ یاهاو^۶، ۲۰۰۲) نقش بسیار مهمی بر سلامت روان آنها می‌گذارد. در مجموع ادراک نوجوان از خانواده اش غالباً رابطه‌ی مستقیم و محکمی با کارکرد روان شناختی او دارد (میلیکان^۷ و همکاران، ۲۰۰۲).

با توجه به نظریه یادگیری اجتماعی، تجارب محیطی بر شکل‌گیری صفات و زمینه‌های فرد اثر می‌گذارد. این صفات و زمینه‌های ارتباطی گرایش فرد به رفتار به شیوه‌های مشخصی تعیین می‌کنند و در واقع سازه‌های اساس شخصیت به شمار می‌روند (لین^۸ و همکاران، ۲۰۰۷). مطالعات نشان می‌دهد که محیط ارتباطی بر صفات شخصیتی کودکان مؤثر است الگوهای متفاوتی ارتباطی، الگوهای تعاملی متفاوتی در هنگام درگیری در مباحثه موجب می‌شوند. مسلماً محیط خانوادگی در شرایط اولیه زندگی مثل تشویق کودکان به بحث کردن، اجازه تصمیم‌گیری مستقل و بی‌کم و کاست به قوانین در تعیین میزان سازگاری آنان مؤثر است.

نوجوانی دوره حساسی است که از یک نظر فرصتی طلایی برای به فعل در آوردن بخشش‌های

1. Barlow
2. CombrinkT Graham
3. Wood
4. Sheeber
5. GormanT Smith
6. Yahav
7. Millikan
8. Lene

خداوندی از طریق کسب تجربه‌های متعدد، متنوع و امکانات ذاتی می‌باشد و از سوی دیگر، دوره نوجوانی سنی است که در آن دشواری‌هایی وجود دارد، بدان خاطر است که به این دوره، دوره طوفانی و عدم آرامش می‌گویند. در این دوره، سازگاری دچار آشفتگی می‌شود و علائم بلوغ جسمی و روانی یکی پس از دیگری مشخص می‌گردند و در فرد نوعی غافلگیری و اضطراب مشاهده می‌شود (قائمی‌امیری، ۱۳۹۰). نوجوانی که از لحاظ عاطفی در محیط خانواده مشکل دارد به هر محرک کوچکی برانگیخته می‌شود، لذا وقتی وارد اجتماع می‌شود، نمی‌تواند با هر موقعیتی خود را سازگار سازد. چنین فردی به راحتی مناسبات اجتماع خود را بر هم می‌زند و رفتاری از خود نشان می‌دهد که علامت عدم رشد وی در بعد اجتماعی است (رئسی، ۱۳۹۱). به عبارتی منظور از سازگاری رابطه‌ای است که میان فرد و محیط او به ویژه محیط اجتماعی وجود دارد و به او امکان می‌دهد تا انگیزه‌های کمبود و فراروی خود را ارضاء کند. اقدامی که یادگیری رفتار سازگار را ممکن می‌سازد این است که دانش آموز یاد بگیرد که به صورت گروهی کار کند. برای این کار باید به کمک معلم، مهارت‌ها و پیشگیری‌های اجتماعی خود را رشد دهد. بنابراین، هر اقدامی که در جهت تغییر دادن رفتار دانش آموز به عمل می‌آید باید جنبه تربیتی داشته باشد. به این معنا که رفتار سازگار با اجتماع را به دانش آموز یاد بدهد (گنجی، ۱۳۹۲).

خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزشها و معیارهای فکری کودک است (کیمیجانی و ماهر، ۱۳۸۶)، واترلاویک^۱، بیوین^۲ و جکسون^۳ (۱۹۷۶؛ به نقل از کوروش نیا، ۱۳۸۵) خانواده را سیستمی قانون‌گذار تعریف می‌کنند که اعضای آن به طور مداوم در حال تعریف و تجدید نظر در تعریف ماهیت روابط خود بر مبنای الگوی ارتباطشان هستند. نحوه ارتباط والدین با فرزندان و اینکه فرزندان، رفتارهای والدین خود را چگونه درک می‌کنند، نه تنها در شکل گیری هویت نوجوانان بلکه در نحوه تعامل آن‌ها با دنیای بیرون اثرگذار است. والدینی که روابطی گرم و دوستانه با فرزندان خود برقرار می‌کنند، این مفهوم را به آن‌ها منتقل نموده که انسان‌هایی قابل احترام و ارزشمند هستند. آن‌ها میزان تلاش والدین خود برای ایجاد فضای گفتگو بین اعضای خانواده را مشاهده نموده و از والدین خود سرمشق می‌گیرند. در پژوهشی که توسط جعفر قادری انجام شده تحت عنوان رابطه شیوه‌های تربیتی خانواده با سازگاری اجتماعی و عاطفی دانش آموزان، تعداد ۳۸۸ دانش آموز و ۳۸۸ نفر از والدین به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که بین شیوه‌های تربیتی سهل‌گیرانه و استبدادی با عدم سازگاری اجتماعی عاطفی رابطه مثبت وجود دارد و بین شیوه‌های تربیتی سهل‌گیرانه و استبدادی با ناسازگاری اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد. در پژوهش دیگری که بر روی ۲۰۰ نفر از دانش آموزان در شهرستان اسلام آباد غرب انجام شده یافته‌ها نشان می‌

1. Watzgawick

2. Beavin

3. Jackson

دهند که بین شیوه فرزند پروری دمکراتیک با سازگاری اجتماعی فرزندان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و هر چه شیوه فرزند پروری والدین مبتنی بر اصول دموکراتیک و عقلانی باشد فرزندان آنها از سازگاری اجتماعی بیشتری برخوردارند.

بورو^۱ (۱۹۷۸)، به نقل از وطن خواه) در خصوص تحقیقات خود اشاره می‌کند که پژوهشگران توانسته‌اند روابط معنا داری را بین ارزشهای میان فردی دینی و سایر متغیرهای ادراک، انتخاب، بهداشت روانی، روابط اجتماعی و سازگاری اجتماعی، مورد بررسی بدست آوردند. ارتباط بین ارزشها و پیگیری های می‌تواند نشانگر گستردگی تأثیر ارزشها در زندگی آدمی باشد. بنابراین پژوهش حاضر وجود رابطه بین تعهد مذهبی و ادراک شیوه والدینی با سازگاری نوجوانان را بررسی می‌کند.

گوداشتاين^۲ و لانيون^۳ (۱۹۹۵؛ به نقل از مظاهری، باغبان و فاتحی زاده، ۱۳۸۵) سازگاری را فرایند پیوسته‌ای تعریف کرده‌اند که در آن، تجارب یادگیری اجتماعی شخص توانایی و مهارتهایی را فراهم می‌سازد که از آن طریق می‌توان به ارضای نیازها پرداخت (رحیم‌نیا و رسولیان، ۱۳۸۵) سازگاری را مفهومی عام می‌دانند که همه راهبردهای اداره کردن موقعیت های استرس زای زندگی، اعم از تهدیدات واقعی و غیر واقعی را شامل می‌شود. هرگاه تعادل جسمی و روانی فرد به گونه‌ای دچار اختلال می‌شود که ناخوشایندی به وی دست دهد، برای ایجاد توازن نیازمند به کارگیری نیروهای درونی و حمایت خارجی است. در این صورت اگر در به کارگیری ساز و کارهای جدید موفق شود و مسئله را به نفع خود حل کند، فرآیند سازگاری ایجاد شده است. ابعاد سازگاری شامل سازگاری اجتماعی، عاطفی، جسمانی و اخلاقی است که در رأس همه، سازگاری اجتماعی قرار دارد. به طوری که این سازگاری پیش درآمد رسیدن به سازگاری عاطفی و اخلاقی تلقی می‌شود (مظاهری و همکاران، ۱۳۸۵).

سازگار شدن با محیط مهمترین منظور و نهایت همه فعالیت هاست. (رئیس، ۱۳۹۱). مذهب شامل مجموعه‌ای از باورهاست و این باورها خود توسط کلمات بیان میشوند یعنی به صورت اندیشه‌ای در می‌آیند که کم و بیش شکل دستگاه فکری به خود گرفته است و فقط با اعمال که مظاهر باورها و شیوه‌های تجدید آنها هستند زنده ماند (ریمون آرون، ترجمه باقر پرهام، ۱۳۶۶). بنابراین تعاریف، تعهد اسلامی این است که ما خود را ملزم به انجام دستورات اسلامی بدانیم و از اوامر، اطاعت و از نواهی، دوری کنیم. البته تعهد اسلامی تنها به امور عبادی و دستورات فقهی فردی محدود نیم‌شود، بلکه شامل قوانین و مقررات اجتماعی (که لزومش برای یک جامعه انکار ناپذیر است) نیز شده و این قوانین نیز دستورات اسلامی به حساب می‌آیند.

احدی (۱۳۹۳-۹۴) طبق پژوهشی که بر وری دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر اهواز انجام دادند به این نتایج دست یافت که بین شیوه های فرزند پروری و سازگاری فردی -

1. Boruv
2. Goodesrein
3. Lanyon

اجتماعی و ابراز وجود رابطه مثبت وجود دارد. شاملو، موسوی، موسوی، قزل سفلی (۱۳۹۳) طبق پژوهشی که بر روی ۱۸۰ دانش‌آموز دختر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شده بودند، به این نتایج دست یافتند که سبک فرزند پروری مقتدرانه، پیش‌بینی‌کننده خوب سازگاری دانش‌آموزان نوجوان است و سبک‌های فرزند پروری، ابعاد شخصیت و روش واکنش به استرس، چه به صورت مثبت و منفی با سازگاری عاطفی در ارتباط می‌باشند. زهوا، چن^۲ و وانگ^۳ (۲۰۱۵) تحقیقی در چین بر روی دانش‌آموزان پسر نوجوان انجام دادند و به این نتیجه دست یافتند که گرمی مادر با اجتماعی‌شدن و عملکرد تحصیلی (سازگاری آموزشی) کودکان ارتباط دارد. مک فارلن^۴، گورف^۵ و اوبرین^۶ (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان کودکان مادرانی که بد رفتار هستند (به عنوان یکی از مولفه‌های پیش‌بین الگوی ارتباطی خانواده) و می‌توانند یکسری مشکلات رفتاری مانند اضطراب، افسردگی، سازگاری اجتماعی پایین و پرخاشگری را تجربه کنند، صورت گرفت. نمونه مورد مطالعه شامل ۲۵۸ مادر بد رفتار و ۷۲ مادر بدر رفتار نبودند. تمام مادران درای فرزندان ۱۸ ماه تا ۱۸ سال بودند. نتایج این تحقیق نشان داد کودکان با مادران بدر رفتار مشکلات درونی بیشتری نسبت به مشکلات بیرونی داشتند و روی هم رفته مشکلات رفتاریشان بیشتر از کودکانی بود که مادران بدر رفتار نداشتند. این رفتارها بویژه سازگاری اجتماعی پایین، افسردگی و اضطراب کودکان را در معرض بیشتر خودکشی قرار می‌دهند. پس والدین و کودکان، هر دو در این خانواده نیاز به کمک دارند. پورنیکدست، تقی‌زاده، دهکردی، امیدیان و میکائیلی حور (۱۳۹۲) پژوهش را با عنوان مقایسه نوجوانان با نگرش مذهبی بالا و پایین از لحاظ سازگاری تحصیلی، عاطفی و اجتماعی و گرایش به اعتیاد انجام داده‌اند که نتایج حاکی از آن می‌باشد که سازگاری و گرایش به اعتیاد در سطوح مختلف نگرش مذهبی متفاوت است. به طوری که افراد با نگرش مذهبی بالا در مقایسه با افراد با نگرش مذهبی پایین سازگارترند و گرایش به اعتیاد پایین‌تری دارند. در تعریف از خانواده چنین عنوان شده است که خانواده عبارت است از گروهی از افراد با ارتباط‌های شخصی و اجتماعی نزدیک، حتی اگر ارتباط خوبی بین آنها وجود نداشته باشد (درخشان خواه، ۱۳۸۹). ثنایی (۱۳۸۷) خانواده را کانون تسکین و شفا بخشی می‌داند که باید فشارهای وارد شده بر فضای خود را تخفیف دهد و راه رشد و شکوفایی آنها را هموار سازد. گلدبرگ^۷ و گلدبرگ (۲۰۰۰؛ به نقل از درخشان خواه، ۱۳۹۰) ویژگی‌های مهم خانواده را چنین می‌شمارند، خانواده یک نظام اجتماعی - طبیعی است که ویژگی‌های خاص خودش را

1. Ahao
2. Chen
3. Wang
4. Mafarlane
5. Gorff
6. Obrien
7. Goldenberg

دارد. نظامی که قواعدی را استنتاج کرده و بوجود آورده که نقش‌ها و وظایفی را برای اعضای خود تبیین کرده است. از قدرت ساختار یافته‌ای برخوردار است که شکل‌های آشکار و نهان پیچیده‌ای دارد و شیوه‌هایی برای مقابله با مشکلات و حل آنها ابداع می‌کند تا وظایف خود را به طور مؤثر به انجام رساند. رابطه بین خرده فرهنگ، عمیق و چند لایه است و بطور آشکار بر اساس تاریخچه مشترک فرضیه‌های و ادراکات درونی شده مشترک درباره جهان و یک احساس هدفمند مشترک بنا شده است. در چنین نظامی، اعضاء از طریق رابطه عاطفی مستحکم، پایدار و متقابل به یکدیگر پیوند خورده، هر چند ممکن است در طی زمان، شدت این عواطف و پیوندها نوسان یابد، ولی به هر حال در فراخوانی حیات خانواده جریان دارد. ایفیکن^۱ (۲۰۱۳)؛ به نقل سلیمی (۱۳۹۲) با مطالعه بر روی ۲۱۴ نفر از دانشجویان دانشگاه میسیگان نشان داد که بین هوش معنوی و سازگاری اجتماعی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. براون^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی نقش هوش معنوی در ارتباط با سازگاری اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه ملیورن استرالیا، بر روی ۳۵۰ نفر دانشجوی دختر و پسر مطالعه نمود. تبیین نتایج حاکی از این بود که دانشجویان دختر دارای میزان بالای سازگاری اجتماعی در هوش معنوی از دانشجویان پسر دارای میزان بالای سازگاری اجتماعی نمره بیشتری کسب نمودند. نتیجه کلی پژوهش حالی از این بود که بین هوش معنوی با سازگاری در هر دو گروه، رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. کاوامورا^۳ و هامارتز^۴ (۲۰۱۲) با مطالعه بر روی ۳۱۲ دانش آموز مدارس دبیرستان با هدف بررسی رابطه الگوی ارتباطی خانواده و هوش معنوی با سازگاری فرزندان به نتایج مشابهی دست یافته‌اند. بر پایه یافته‌های این پژوهش انسجام الگوی متعادل ارتباطی خانواده و هوش معنوی خانواده بر افزایش سازگاری فرزندان تاثیر مثبتی داشته باشد.

دریکوندی (۱۳۹۳) طبق پژوهش که در رابطه با الگوی ارتباطی خانواده، هوش معنوی و خودکارآمدی با سازگاری دانش آموزان شهرستان پلدختر انجام داده بودند به این نتایج دست یافتند که بین الگوی ارتباطی خانواده در زمینه جهت گیری گفت و شنود، هوش معنوی در زمینه های تفکر کلی و بعد اعتقادی، پرداختن به سجایای اخلاقی و خود آگاهی با سازگاری دانش آموزان دختر رابطه معنی داری وجود دارد، ولی بین الگوی ارتباطی خانواده در زمینه جهت گیری همنوایی و سازگاری دانش آموزان دختر رابطه معنی داری وجود نداشت. زارع پور (۱۳۹۲) تحقیقی با عنوان رابطه هوش معنوی با سازگاری اجتماعی فرزندان انجام داد. نمونه تحقیق شامل ۲۷۹ دانش آموز شاهد اهواز بود که به صورت خوشه‌ای انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد که بین هوش معنوی با سازگاری اجتماعی فرزندان رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.

1. Ificn
2. Brown
3. Kawamura
4. Forest
5. Hamartz

مواد و روشها

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات رابطه‌ای و از نوع مدل همبستگی می‌باشد. در این پژوهش جامعه آماری شامل نوجوانان دختر دوره اول دبیرستان شهر اهواز در سال تحصیلی ۱۳۹۴ می‌باشد. نمونه این تحقیق مشتمل بر ۳۸۰ نفر از دانش‌آموزان دختر دوره اول دبیرستان شهر اهواز می‌باشد که برای انتخاب آنها از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی استفاده شده است. به این صورت که از ۴ ناحیه شهر اهواز یک ناحیه انتخاب شد و از بین مدارس این ناحیه تعداد سه مدرسه به صورت قرعه‌کشی انتخاب شدند. جهت اجرای این پژوهش ابتدا به آموزش پرورش مرکزی و با کسب مجوز به آموزش و پرورش ناحیه سه مراجعه شد و مجوز استفاده از دانش‌آموزان مدارس مورد نظر کسب گردید سپس با در دست داشتن کارت دانشجویی و مجوز آموزش و پرورش به مدارس مورد نظر رفته و اقدام به اجرای پرسش‌نامه‌ها گردید. میانگین سن دانش‌آموزان ۱۳/۵۵ و انحراف استاندارد و ۰/۸۵ حداکثر سن ۱۶ و حداقل سن ۱۲ می‌باشد. در این پژوهش به منظور اندازه‌گیری متغیرهای مورد نظر از پرسشنامه‌های التزام عملی به اعتقادات مذهبی (نویدی، ۱۳۷۶) ادراک شیوه والدینی (آر. جی رابینز، ۱۹۹۴) و پرسشنامه سازگاری نوجوانی (سنها و سینگ، ۱۹۹۳) استفاده شده است.

پرسشنامه التزام عملی به اعتقادات مذهبی

مقیاس خودسنجی التزام عملی به اعتقادات اسلامی برای اندازه‌گیری رفتارهای دینی نوجوانان و جوانان مسلمان تدوین شده است. در انتخاب جملات این مقیاس، آن دسته از اعمال و رفتارهای دینی (نظیر نماز و روزه واجب) که انجام آنها از یک نوجوان یا جوان مسلمان انتظار می‌رود، در کانون توجه قرار گرفته است. بنابراین، جملات کلیدی در این پرسشنامه شامل همه تکالیف دینی بزرگسالان (نظیر جهاد و ذکات) نمی‌شود.

مقیاس خودسنجی التزام عملی به اعتقادات اسلامی، توسط دکتر احمد نویدی در سال ۱۳۷۶ تهیه و هنجاریابی شد. این پرسشنامه بعد از انجام یک مطالعه مقدماتی (مرور ادبیات تحقیق، مشورت با صاحب نظران، مصاحبه با تعدادی از معلمان و مدیران مدارس و مصاحبه با تعدادی از دانش‌آموزان) تنظیم شد و بعد از بررسی پایایی و اعتبار، بر روی ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر دوره متوسطه که از پنج منطقه شهر تهران انتخاب شده بود اجرا شد. اطلاعات مربوط به روایی و پایایی ابزار به شرح زیر خلاصه شده است. برای بررسی ابزار اندازه‌گیری التزام عملی به اعتقادات اسلامی، از نظر متخصصان استفاده شد. تعدادی از روحانیون و اندیشمندان مسلمان و تعدادی از اساتید دانشگاه این پرسشنامه را ابزاری نسبتاً مناسب برای اندازه‌گیری التزام عملی دانش‌آموزان به اعتقادات اسلامی دانستند و استفاده از آن را روا دیدند.

روایی مقیاس خودسنجی این پرسشنامه به طریق دیگری نیز بررسی شد. تعداد ۳۵ نفر از دانش‌آموزان در مطالعه مقدماتی به پرسشنامه مورد نظر پاسخ دادند. همین افراد در یک مصاحبه انفرادی شرکت کردند و توسط پژوهشگر از لحاظ میزان پایبند بودن به اعتقادات اسلامی بر

روی یک مقیاس ۲۰ درجه ای رتبه بندی شدند. علاوه بر این، همان دانش آموزان توسط مسئولان واحد آموزشی از لحاظ التزام به اعتقادات اسلامی در روی یک مقیاس ۲۰ درجه ای مرتبه بندی شدند. سپس همبستگی بین پاسخهای کتبی دانش آموزان و امتیاز مصاحبه، محاسبه شد و ضریب همبستگی بین امتیازی که مصاحبه گر به میران پایبند بودن هر دانش آموز اختصاص داده بود و نمره ای که دانش آموز از طریق پاسخ دادن به پرسشنامه کسب کرده بود، برابر با ۰/۸۶٪ به دست آمد. همچنین ضریب همبستگی بین پاسخ کتبی دانش آموزان به پرسشنامه مورد نظر و رتبه بندی اولیای واحد آموزشی محاسبه شد که ضریب همبستگی مربوط برار با ۰/۵۷٪ بود. بنا براین، به نظر می رسد که ابزار اندازه گیری التزام عملی به اعتقادات اسلامی از روایی کافی برخوردار است.

پایایی آزمون: برای بررسی پایایی مقیاس خودسنجی التزام عملی به اعتقادات اسلامی نیز از روش باز آزمایی استفاده شد. مدت زمان فاصله بین اجرای دو آزمون یک هفته بود. ضریب پایایی بدست آمده بر اساس روش باز آزمایی برابر با $Itt = 0.81$ بود. بنابراین، درباره پایایی ابزار اطمینان کافی وجود دارد. این پرسشنامه دارای ۴۵ ماده است که هر یک از مواد در مقیاس ۵ درجه ای قابل رتبه بندی است. در هنگام نمره گذاری به هر یک از گزینه ها از اعداد ۱ تا ۵ اختصاص می یابد. به این ترتیب که به گزینه کاملاً درست است عدد ۵ و به گزینه کاملاً نادرست است عدد ۱ اختصاص می یابد و ارزش عددی گزینه ها از سمت راست به چپ تنزل می یابد. در این پرسشنامه حداکثر نمره ممکن، برای رفتارهای دینی ۲۲۵، حداقل نمره ۴۵ و متوسط آن ۱۳۵ است. این پرسشنامه بر روی ۳۰۰ نفر از دانش آموزان دختر و پسر دوره متوسطه که از پنج منطقه شهر تهران انتخاب شده بودند، اجرا شد، که میانگین و انحراف معیار اندازه های متغیر التزام عملی به اعتقادات اسلامی در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار اندازه های متغیر التزام عملی به اعتقادات اسلامی به تفکیکی گروه ها

گروه ها متغیر	کل دانش آموزان		پسران		دختران		پسران شمال		پسران جنوب		دختران شمال		دختران جنوب	
	S	X	S	X	S	X	S	X	S	X	S	X	S	X
اعتقادات	۱۶۹	۲۸/۲۰	۱۶۹/۲	۳۰	۱۶۹	۲۶	۱۹۵/۳	۳۳/۱۱	۱۸۴	۲۶	۱۶۵	۳۰	۱۷۴	۱۸
تعداد افراد	۲۹۴		۱۴۸		۱۴۶		۵۴		۳۴		۳۳		۳۶	

ضریب پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به شرح زیر می باشد:

جدول ۲. ضریب پایایی پرسشنامه التزام عملی به اعتقادات مذهبی

نام مقیاس	آلفای کرونباخ	میزان ضریب تصنیف
التزام عملی به اعتقادات مذهبی	۰/۹۷	۰/۸۹

پرسش نامه ادراک شیوه والدینی: مقیاس ادراک شیوه والدین در سال ۱۹۹۴ توسط آر. جی راینز و بر اساس نظریه خود تعیین گری تدوین شده است. در مطالعات شیکف و رایان (۲۰۰۱) و رایان و همکاران (۲۰۰۵) ضرایب آلفای ۰/۸۵ تا ۰/۹۲ را برای حمایت از خودمختاری مادر و پدر ذکر کرده اند. واتس و کالدول (۲۰۰۶) ضرایب ۰/۸۹ و ۰/۸۸ را برای حمایت از خودمختاری مادر/پدر و ضرایب ۰/۹۰ برای گرمی مادر و ۰/۸۹ برای گرمی پدر بدست آوردند. در مطالعات مقدماتی تنهای رشوانلو (۱۳۸۷) نیز آلفای ۰/۸۲ تا ۰/۹۳ را برای زیر مقیاس ها و ۰/۸۳ را برای کل مقیاس بدست آورد. نسخه ایرانی مقیاس ادراک شیوه والدینی دارای ۳۰ عبارت است. در هر عبارت آزمودنی بر اساس لیکرت هفت درجه ای از «در مورد من اصلاً دست نیست» (نمره ۱) تا «در مورد من کاملاً درست است» (نمره ۷)، به پاسخگویی می پردازد. بر اساس این مقیاس برای هر آزمودنی شش نمره برای خرده مقیاس های درگیری مادر، حمایت مادر از خودمختاری، گرمی مادر، درگیری پدر، حمایت پدر از خودمختاری و گرمی پدر بدست می آید. علاوه بر آن بنا به اهداف پژوهش می توان از جمع نمرات پدر و مادر در هر خرده مقیاس، نمره ای برای سبک والدین نیز محاسبه کرد. میزان پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به صورت ذیل می باشد:

جدول ۳. پایایی پرسشنامه ادراک شیوه والدینی در پژوهش حاضر

نام مقیاس	میزان آلفای کرونباخ	میزان ضریب تنصیف
ادراک شیوه والدینی	۰/۸۹	۰/۷۹
درگیری مادر	۰/۵۹	-
حمایت از خودمختاری توسط مادر	۰/۷۰	-
گرمی مادر	۰/۶۹	-
ادراک شیوه والدینی مادر	۰/۸۵	۰/۸۶
درگیری پدر	۰/۱۹	-
حمایت از خودمختاری توسط پدر	۰/۴۷	-
گرمی پدر	۰/۸۰	-
ادراک شیوه والدینی پدر	۰/۸۱	۰/۵۸

پرسش نامه سازگاری نوجوانی: این پرسش نامه یک ابزار خود-گزارشی مداد-کاغذی است که در سال ۱۹۹۳ توسط سنها و سینگ و در سال ۱۳۷۷ توسط گرمی ترجمه و نگارش شده است. این پرسشنامه دانش آموزان دبیرستانی با سازگاری خوب را از دانش آموزان با سازگاری ضعیف در سه عامل، شامل سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی (هر کدام شامل ۲۰ گویه) جدا می سازد. همچنین آن را از لحاظ میزان سازگاری کلی یا عمومی می سنجد. پرسشنامه نهایی ۶۰ سؤال دارد که از بین ۱۰۰ سؤال اولیه با روش تحلیل عوامل به دست آمده است. سؤالات به صورت پاسخ بلی و خیر می باشد. ارزش هر سؤال نیز صفر و یک می باشد.

مجموع کل نمرات نشان دهنده ی سازگاری عمومی فرد و مجموع نمرات فرد در هر حوزه سازگاری (عاطفی، آموزشی و اجتماعی) مشخص کننده ی سازگاری فرد در آن حوزه می باشد. نمره پایین نشان دهنده ی سازگاری بالاتر و نمره ی بالا نشان دهنده ی سازگاری پایین تر است. بیشترین نمره هر مقیاس فرعی ۲۰ و ماکزیمم نمره ی سازگاری کلی ۶۰ خواهد بود. پایایی: سینها و سینگ (۱۹۳۳)، ترجمه ی ابوالفضل کرمی، (۱۳۷۷) فرم نهایی این پرسشنامه را روی نمونه ی ۱۹۵۰ نفری (۱۲۰۰ پسر و ۷۵۰ دختر) از دانش آموزان دبیرستانی که از چهل دبیرستان به تصادف انتخاب شده بودند، اجرا نموده و به کمک داده های گرد آوری شده، پرسشنامه را برای جمعیت هدف هنجاریابی نمودند. ضریب پایایی به سه طریق و به شرح جدول زیر تعیین شد. در جدول ۴، ضرایب پایایی پرسشنامه با استفاده از سه روش دونیمه کردن، آزمون - باز آزمون و کودر ریچاردسون نشان داده است.

جدول ۴. ضرایب پایایی پرسشنامه سازگاری نوجوانی با استفاده از سه روش دونیمه کردن، آزمون - باز آزمون و کودر ریچاردسون

روش مورد استفاده	عاطفی	اجتماعی	آموزشی	کل
دو نیمه کردن	۰/۹۴	۰/۹۳	۰/۹۶	۰/۹۵
آزمون - باز آزمون	۰/۹۶	۰/۹۰	۰/۹۳	۰/۹۳
کودر - ریچاردسون ۲۰	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۴

نویدی (۱۳۸۴) ضرایب آلفای کرونباخ را برای پرسشنامه سازگاری بر روی ۷۸۱ نفر دانش آموز دبیرستان برای مؤلفه ها و سازگاری کلی به ترتیب از ۰/۷۲ تا ۰/۸۰ به دست آورد. در پژوهش نویدی (۱۳۸۷) نیز پرسشنامه یاد شده، بروی ۱۶۴ نفر دانش آموز پسر دبیرستانی اجرا شد و ضرایب پایایی بر پایه ی آلفای کرونباخ به عنوان شاخص پایایی برای سازگاری کل برابر ۰/۸۲ و برای سازگاری آموزشی، عاطفی و اجتماعی به ترتیب برابر ۰/۷۰، ۰/۶۸، ۰/۶۵ به دست آمد.

روایی: رجبی، چهاردولی و عطاری (۱۳۸۷)، برای بررسی روایی سازه مقیاس فوق، از روش تحلیل عاملی (تحلیل مؤلفه های اصلی) استفاده شد که پنج عامل ناسازگاری عاطفی، اجتماعی، آموزشی و فردی شناسایی شدند. پنج عامل در مجموع ۹۱/۲۴٪ از واریانس مقیاس را تبیین کردند. پورشهریار و همکاران (۱۳۸۷) نیز در پژوهش خود، ضریب روایی درونی (همگونی) سازگاری کل را برای هفتاد آزمودنی که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، ۰/۹۱ اعلام نمودند. روایی محتوایی و صوری این پرسشنامه، توسط سه نفر از اساتید مشاوره، روانسنجی و آمار تأیید شده است.

پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به صورت ذیل می باشد:

جدول ۵. پایایی پرسشنامه سازگاری در پژوهش حاضر

نام مقیاس	میزان آلفای کرونباخ	میزان ضریب تنصیف
سازگاری	۰/۵۳	۰/۲۶
سازگاری عاطفی	۰/۶۱	۰/۵۴
سازگاری آموزشی	۰/۰۶	۰/۱۱
سازگاری اجتماعی	۰/۲۶	۰/۳۲

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق از روش‌های آماری زیر استفاده شده است (آمار توصیفی جهت بدست آوردن میانگین و انحراف استاندارد، آمار استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه). تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار اس.پی.اس صورت گرفت.

یافته‌ها

در جدول ۶ اطلاعات مربوط به آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد نمرات سازگاری و خرده مقیاس‌های آن، التزام عملی به اعتقادات اسلامی و ادراک والدینی آمده است.

جدول ۶. میانگین و انحراف استاندارد سازگاری، التزام عملی به اسلام، ادراک والدینی

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل نمره	حداکثر نمره	تعداد
سازگاری عاطفی	۲,۷۹	۲,۰۳	۰	۸	۳۸۳
سازگاری آموزشی	۴,۶۹	۱,۵۸	۰	۹	۳۸۳
سازگاری اجتماعی	۵,۸۶	۱,۵۸	۰	۱۰	۳۸۳
سازگاری	۱۳,۳۴	۳,۵۵	۰	۲۴	۳۸۳
التزام عملی به مذهب	۱۷۵,۱۶	۳۷,۸۸	۴۵	۲۲۵	۳۸۳
درگیری مادر	۱۵,۲۸	۴,۸۲	۳	۲۱	۳۸۳
حمایت از خودمختاری-مادر	۱۹,۴۲	۶,۶۹	۴	۲۸	۳۸۳
گرمی مادر	۲۹,۲۲	۸,۳۷	۶	۴۲	۳۸۳
ادراک والدینی-مادر	۶۳,۹۰	۱۷,۷۰	۱۳	۹۱	۳۸۳
درگیری پدر	۱۶,۳۷	۵,۱۵	۴	۲۸	۳۸۳
حمایت از خودمختاری-پدر	۲۱,۳۱	۶,۳۸	۵	۳۵	۳۸۳
گرمی پدر	۴۰,۰۷	۱۱,۲۲	۸	۵۶	۳۸۳
ادراک والدینی-پدر	۷۷,۷۷	۱۸,۹۳	۱۷	۱۱۹	۳۸۳
ادراک والدینی	۱۴۱,۶۷	۳۳,۱۲	۴۲	۲۱۰	۳۸۳

همانطور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود میانگین (و انحراف استاندارد) نمرات سازگاری عاطفی (۲,۰۳)۲,۷۹، سازگاری آموزشی (۱,۵۸)۴,۶۹، سازگاری اجتماعی (۱,۵۸)۵,۸۶، نمره کل سازگاری (۳,۵۵)۱۳,۳۴، التزام عملی به مذهب (۳۷,۸۸)۱۷۵,۱۶، درگیری مادر

۱۵,۲۸(۴,۸۲)، حمایت خودمختاری توسط مادر ۱۹,۴۲(۶,۶۹)، گرمی مادر ۲۹,۲۲(۸,۳۷)، نمره کل ادراک والدینی مادر ۶۳,۹۰(۱۷,۷۰)، درگیری پدر ۱۶,۳۷(۵,۱۵)، حمایت از خودمختاری توسط پدر ۲۱,۳۱(۶,۳۸)، گرمی پدر ۴۰(۱۱,۲۲)، ادراک والدینی پدر ۱۷,۷۷(۱۸,۹۳)، نمره کل ادراک شیوه والدینی ۱۴۱,۶۷(۳۳,۱۲) به دست آمد. بمنظور بررسی رابطه بین التزام عملی به اعتقادات مذهبی و سازگاری نوجوانان از روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه، استفاده شد.

جدول ۷. نتایج ضرایب همبستگی بین التزام عملی به مذهبی، ادراک والدین (متغیرهای پیش بین) با سازگاری نوجوانان (متغیر ملاک)

متغیر / شاخص	r	p	N
التزام عملی به اعتقادات مذهبی	۰,۱۴	۰,۰۳	۳۸۳
درگیری مادر	۰,۰۸	۰,۰۸	۳۸۳
حمایت از خودمختاری توسط مادر	۰,۱۱	۰,۰۲	۳۸۳
گرمی مادر	۰,۱۴	۰,۰۰	۳۸۳
ادراک والدینی از مادر	۰,۱۳	۰,۰۱	۳۸۳
درگیری پدر	-۰,۰۱	۰,۷۱	۳۸۳
حمایت از خودمختاری توسط پدر	۰,۰۶	۰,۲۴	۳۸۳
گرمی پدر	۰,۱۰	۰,۰۴	۳۸۳
ادراک والدینی از پدر	۰,۰۷	۰,۱۳	۳۸۳
ادراک والدینی	۰,۱۱	۰,۰۲	۳۸۳

$P > 0,05$

براساس نتایج جدول ۷. ضریب همبستگی بدست آمده بین التزام عملی به اسلام و سازگاری ۰,۱۴ می باشد. با توجه به مقدار معنی داری ($P > 0,03$) می توان نتیجه گرفت که رابطه معنی دار بین التزام عملی به اسلام با میزان سازگاری نوجوانان وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه در جدول ۸ تا ۱۰ آمده است.

جدول ۸. نتایج تحلیل رگرسیون برای بررسی رابطه التزام عملی به مذهب و ادراک شیوه والدینی با سازگاری نوجوانان با روش ورود

مدل	R	R Squar	Std of estimat
۱	۰,۱۶	۰,۰۲	۳,۵۰

جدول ۹. ضرایب استاندارد رگرسیون پیش بین سازگاری نوجوانان از طریق التزام عملی مذهبی و ادراک شیوه والدینی

مدل	ضرایب غیراستاندارد B	ضرایب غیر استاندارد خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	t	sig
عدد ثابت	۱۶,۵۵	۰,۰۱		۱۶,۳۹	۰,۰۰۰
التزام عملی به مذهب	۰,۰۱	۰,۰۰۵	۰,۱۲	۱,۹۸	۰,۰۲
ادراک شیوه والدینی	۰,۰۰۸	۰,۰۰۶	۰,۰۷	۱,۴۷	۰,۱۴

جدول ۱۰. رگرسیون چندگانه رابطه التزام عملی به مذهب، ادراک شیوه والدینی، با سازگاری نوجوان باروش گام به گام

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	β	T	سطح معنی داری	خطای استاندارد	شاخص
مدل ۱ سازگاری نوجوانان	التزام عملی به مذهب	۰,۱۴	۲,۸۸	۰,۰۰۴	۰,۰۰۵	$R = ۰,۱۴$ $R^2 = ۰,۰۲$
	ادراک شیوه والدینی	-۰,۰۱	-۰,۰۱	۰,۵	۰,۹۸	$SE = ۳,۵۱$ $F = ۸,۳۳$ $P > ۰,۰۰۴$

نتایج جدول ۱۰ ضرایب بدست آمده از رگرسیون چندگانه با روش ورود عبارتند از $R = ۰,۱۶$ و $R^2 = ۰,۰۲$ و $P = ۰,۰۰۴ > ۰,۱۲$ ، نشان می دهد رابطه همبستگی چندگانه معنی دار بین التزام عملی به مذهب و ادراک شیوه والدینی با سازگاری نوجوانان وجود دارد.

نتیجه گیری

بدون شک باورها و رفتارهای متعالی مذهبی، همچون نماز، عفاف و حجاب، صداقت و درستی، شکیبایی و خوش خلقی، گشاده رویی تأمین کننده آرامش روان و زمینه ساز شکوفایی شخصیت و ظهور جلوه های زندگی خردمندانه و عاقلانه است و بنابر این نوجوانی که ملزومات دین را آموخته و بدانها اعتقاد پیدا کرده بدون شک از سازگاری فردی، اجتماعی و آموزشی خوبی برخوردار خواهد بود. تحقیقات بسیاری نشان داده اند که اعتقاد به دستورات دینی، با سلامت روانی و اجتماعی افراد رابطه ی مستقیم دارد از آنجا که در تعالیم مذهبی، تلاش برای همکاری و مساعدت با سایر افراد جامعه و نوع دوستی، مورد تأکید می باشد، بنابراین رعایت دستورات دینی، راهکاری را در اختیار افراد قرار می دهد که سازگاری بین فردی را افزایش می دهد. از سوی دیگر، در تعالیم دینی تأکید بر یادگیری و پیشرفت علمی شده است، و افراد خواسته شده که هر وظیفه را به نحو عالی انجام داده و از رخوت و تنبلی حتی در امور تحصیلی نیز برحذر داشته است. بدین ترتیب افراد با علم به اینکه تلاش های علمی، آموزشی و پژوهشی آن ها از سوی دین شان مورد تأیید و حتی پاداش است، انگیزه ی قوی تری برای

تلاش‌های آموزشگاهی نیز از خود نشان می‌دهند.

سه مؤلفه در ادراک شیوه والدینی مطرح می‌باشد که عبارتند از: درگیری، حمایت از خودمختاری و گرمی. درگیری اشاره به فرصت‌هایی دارد که والدین به کودک اختصاص می‌دهند. والدین درگیر تلاش بیشتری برای نگهداری از فرزندان به خرج می‌دهند، وقت بیشتری با فرزندان می‌گذرانند. درگیری والدین درجه‌ای است که والدین فعالیت‌های مورد علاقه کودک را می‌شناسند، به آن علاقه‌مندند و فعالانه در آن مشارکت می‌کنند. به عبارت دیگر درگیری میزانی از توجه مثبت والدین برای تربیت فرزند و وقت گذاشتن برای این عمل را شامل می‌شود. حمایت از خودمختاری به درجه‌ای که والدین برای فعالیت‌های کودک ارزش قایل می‌شوند، کودکان را برای حل مسئله تشویق می‌کنند، به آنان حق انتخاب و شرکت در تصمیم‌گیری می‌دهند، اشاره دارد. گرمی والدین اشاره به پاسخگو بودن، حساسیت و با توجه بودن والدین دارد، والدین با سبک گرمی مشوق، استوار و صمیمی هستند. والدینی که این سه مؤلفه را در سبک تربیتی خود رعایت کنند احساس رضایت و خشنودی را به فرزندان خود القا می‌کنند و با دادن اعتماد به نفس و سلامت روان به فرزندان، آنان را در جهت‌سازگاری در همه ابعاد آموزشی، عاطفی و اجتماعی سوق می‌دهند. تحقیقات نشان از تأثیر گذاری سبک فرزند پروری والدین بر طیف وسیعی از پیامدهای تحصیلی از قبیل شایستگی و سازگاری در مدرسه، عزت نفس، پایداری و سازگاری عاطفی اجتماعی دارد.

والدین می‌توانند درس‌های ساده‌ای درباره نحوه تصمیم‌گیری صحیح، اطاعت از قوانین و مقررات خانه و مدرسه، نحوه حل مسائل و مشکلات روزانه، مسئولیت‌پذیری و تقویت خود پنداره‌شان را به فرزندان آموزش دهند. به عنوان پدر و مادر آگاه به مسائل و مشکلات نوجوانان، همواره محبت کردن به آنان را باید به خاطر داشت، آنها باید دریابند که می‌توانند به پدر و مادر خود اعتماد کنند و نگرانی‌ها و تشویش‌های شان را در زندگی با آنها در میان گذارند. نوجوانانی که از بودن در خانواده شان احساس رضایت و خشنودی داشته‌اند و روابط صمیمی و گرمی بین اعضای خانواده وجود داشته است کمتر دچار انحرافات فردی و اجتماعی می‌شوند. نتایج نشان می‌دهد رابطه همبستگی چندگانه معنی‌داری بین التزام عملی به مذهب و ادراک شیوه والدینی با سازگاری نوجوانی وجود دارد. مطالعات دریکوندی (۱۳۹۳)، کاوامورا، فورست و هامارتز (۲۰۱۲) این نتایج را اثبات می‌کنند. به عنوان مثال دریکوندی (۱۳۹۳) طبق پژوهشی که در رابطه آگوی ارتباطی خانواده، هوش معنوی و خودکارآمدی با سازگاری دانش‌آموزان انجام داد به این نتایج دست یافت که بین الگوی ارتباطی خانواده در زمینه جهت‌گیری گفت و شنود، هوش معنوی در زمینه‌های تفکر کلی و بعد اعتقادی، پرداختن به سجایان اخلاقی و خود آگاهی با سازگاری دانش‌آموزان دختر رابطه معناداری وجود دارد.

همچنین طبق یافته‌های کاواموراف فورست و هامارتز (۲۰۱۲) انسجام الگوی متعادل ارتباطی خانواده و هوش معنوی خانواده بر افزایش سازگاری فرزندان تأثیر مثبت داشته است. ارزش‌های اخلاقی منبعث از دیانت از جمله اصول ثابت طبیعت انسان است که ریشه در نهاد افراد دارد.

اهمیت تربیت اخلاق تا آنجاست که پیامبر اسلام هدف بعثت خود را تکمیل اخلاق انسانها می‌داند. ادیان الهی در زمینه‌های گوناگون زندگی فردی و اجتماعی دستورات و فرامین مختلف دارند مانند: طریق سخن گفتن، برخورد با دوستان، پدر و مادر و دیگران، نحوه برخورد با دشمنان در اسلام مورد اشاره قرار گرفته‌اند. به کار بستن رهنمودهای اخلاق و تربیتی اسلام می‌تواند عامل مهمی در جلوگیری از بروز انحرافات بزهکاری‌ها، کاهش تنش‌ها و فشار روانی و ایجاد آرامش باشد. همچنین مؤلفه‌های مختلف فرزند پروری از جمله گرمی والدین، حمایتگری و خود مختاری در سازگاری چندجانه نوجوانان تأثیر دارد. این یافته با مطالعات دهقان (۱۳۸۹)، کملا (۲۰۱۱) و همچنین شاملو، موسوی، موسوی و قزل سلفی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد. شاملو، موسوی، موسوی و قزل سلفی به این نتایج دست یافتند که سبک فرزند پروری مقتدرانه، پیش‌بینی کننده خوب سازگاری نوجوانان است و سبک‌های فرزند پروری، ابعاد شخصیت و روش واکنش به استرس چه به صورت منفی و مثبت با سازگاری عاطفی در ارتباط می‌باشد. همراه شدن شیوه‌های تربیتی و فرزند پروری صحیح با فرامین اسلام، جوانان را به سوی سازگاری و موفقیت عاطفی، آموزشی و اجتماعی پیش‌برد.

شیوه‌های تربیتی والدین می‌بایست با سطح نیازها و خواسته‌های مختلف فرزندان و همچنین با متدهای تربیتی صحیح اسلامی هماهنگ باشد. چنانچه والدین از شیوه‌های تربیتی مبتنی بر اصول و اعتقادی و مذهبی استفاده نمایند نتیجه مطلوب در رفتارهای فردی و اجتماعی فرزندان منعکس می‌شود. این یافته با مطالعات سیمین زهر، اکسینین چن و لی وانگ (۲۰۱۵) همسویی دارد. طبق این نتایج، الزام نوجوان به انجام واجبات دین و شیوه‌های تربیتی والدین در سازگاری نوجوانان تأثیر دارد.

منابع

- احدی، ب. بررسی رابطه بین شیوه‌های فرزند پروری با سازگاری فردی-اجتماعی و ابراز وجود در دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی مشاوره و راهنمایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان، ۱۳۹۳.
- پورنیکدست، س. تقی‌زاده، م. دهکردی، امیدیان، م. میکائیلی حور، ف. مقایسه نوجوانان با نگرش مذهبی بالا و پایین از لحاظ سازگاری تحصیلی، عاطفی و اجتماعی و گرایش به اعتیاد، فصلنامه اعتیاد پژوهش سوء مصورف مواد، سال هشتم، شماره ۳۲، ۱۳۹۲.
- ثنایی، ب. (۱۳۸۷). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت.
- درخشان خواه، م. بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و بخشودگی با کارکرد خانواده در دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد واحد اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، ۱۳۹۰.
- دریکنودی، ف. رابطه الگوی ارتباطی خانواده، هوش معنوی و خودکارآمدی با سازگاری دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و تحقیقات

خوزستان، ۱۳۹۳.

رحیم‌نیا، م. رسولیان، م. مقایسه مکانیسم‌های سازگاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت نوجوانان دبیرستانی، مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، شماره ۱۲، صص ۲۹-۳۵، ۱۳۸۵.

ریمون، آرون. ترجمه باقر، پرهام. (۱۳۶۶). مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی، جلد دوم، تهران: انتشارات آموزش انقلاب اسلامی.

رئیزی، م. اثر بخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری فردی-اجتماعی دانش‌آموزان پسر سال اول دبیرستانها ناحیه ۲ اهواز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد راهنمایی و مشاوره، دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات خوزستان، ۱۳۹۱.

زارع پور، م. بررسی تأثیر ابعاد الگوهای ارتباط خانواده بر میزان سازگاری فرزندان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز، ۱۳۸۵.

زارع مقدم، ع. بررسی اثر بخشی آموزش‌های شناختی-رفتاری عزت‌نفس بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه نیشابور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربیت‌جام، ۱۳۸۵.

ساروخانی، ب. (۱۳۷۰). درآمدی بر جامعه‌شناسی خانواده. تهران: انتشارات سروش.

سلیمی، ب. بررسی اثر بخشی آموزش سازگاری اجتماعی بر سازگاری فردی اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر اراک، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی واحد علوم و تحقیقات تهران جنوب، ۱۳۹۲.

شاملو، ف. موسوی، ح. موسوی، ع. قزل سفلی، ا. بررسی رابطه بین سبک‌های فرزند پروری، ابعاد شخصیت، شیوه واکنش به استرس و سطح سازگاری در میان دانش‌آموزان دختر متوسطه شهرستان مینودشت، اولین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم رفتاری، ۱۳۹۳.

قائمی امیری، ع. (۱۳۹۰). سازندگی و تربیت دختران. تهران: انتشارات اولیاء و مریان.

کوروش‌نیا، م. بررسی تأثیر ابعاد الگوهای ارتباط خانواده بر میزان سازگاری فرزندان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز، ۱۳۸۵.

کیمجانی، م. ماهر، ف. مقایسه شیوه‌های فرزند پروری والدین نوجوانان با اختلال سلوک نوجوانان عادی، مجله دانش پژوهش روان‌شناسی، شماره ۳۳، ۱۳۸۶.

گنجی، ح. (۱۳۹۲). روان‌شناسی عمومی، چاپ شصت و چهارم. تهران: انتشارات ساوالان.

مظاهری، ا. باغبان، ا. فاتحی‌زاده، م. تأثیر آموزش گروهی عزت‌نفس بر میزان سازگاری اجتماعی دانشجویان، دومانه‌نامه علمی-پژوهشی دانشور رفتار، شماره ۱۳ (۱۶). صص ۴۹-۵۶، ۱۳۸۵.

وطن‌خواه، ح. بررسی ارتباط نظام ارزشی دینی با سازگاری اجتماعی جوانان ۱۸ تا ۲۵ سال شهر قم. قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان، ۱۳۸۷.

- Brown, R. M. The development of personality characteristics and Social Adjustment, Journal of Original Research Article Aggression and Violent Behavior, Volume 16, Issue5, pp. 499-511, 2012.
- Combrink-Graham, L ., 1989. Children in family Context: Perspective on Treatment. New York: Guilford press.
- Kawamura, K. Y. Frost, R.O. Hamarts, M. G, The relationship of family communication patterns to perfectionism. Personality and Individual Differences, No. 32, pp. 317-327, 2012.
- Lin, Y. Rancier, A. S. Kong, Q, family communication patterns and argumentativeness: An investigation of Chinese college students. Human Communication. No. 10 (2), pp. 121-135, 2007.
- Mcfarlane, J. D. Groff, Y. Obrien, J. A. Watson, K. M, Children of abused parents have more behavior problem September. Journal of educational research, No. 5 (12), pp.16-17, 2015.
- Millikan, E. Wamboit, M. Z. Bihun, J. T, perception of the family: personality charactereitics, and adolescent internalizing symptoms, Jornal of American Academy of child and Adolescent psychiatry, No. 41, pp. 1486-1496, 2002.
- Sheeber, L. B. Johnson, H, Child temperament maternal adjustment, and changes in family life style, American journal of Orthopsychia-try , No. 62 (2), pp. 178-185, 1992.
- Wood, B, A developmental biopsychosocial approach to the treat-ment of chronic illness in children an adolescents. In R. Mikesell, D. Lusterman, and S. Mc Daniel, Integrating family therapy: Hand-bool of family psychology and systems Theory (437-4570). Washing-ton D.C: American psychological Association.
- Zhao, S. Chen, X. Wang, L, Mather an parenting and social, school, and psychological adjustment of migrant children in urban China, International journal , N. 39(6), pp. 541-551, 2015.